

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 21

“นวัตกรรมและการบูรณาการองค์ความรู้ของสหสาขาเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน”

วันที่ 2 มีนาคม 2569

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Guidelines For The Development Of Spiritual Tourism (Sai Mu) To Enhance Secondary City Tourism In Mueang District, Phitsanulok Province

กนกวรรณ นพวัชรคงทน¹

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

E-mail kanokwan.nop@psru.ac.th

ชุตिकाญจน์ แก้วชูเชิด²

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

E-mail chutikan.ka@psru.ac.th

ชุติมณฑน์ สำราญสุข³

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

E-mail chutimon.sam@psru.ac.th

ปารวี มารวย⁴

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

E-mail parawee.m@psru.ac.th

ศักดิ์ธัช ภัทธนกิตติกุล⁵

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

E-mail sakdithat.ph@psru.ac.th

อรรณพ นาคดี⁶

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

E-mail oannop.n@psru.ac.th

จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล¹

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อ ความศรัทธา และมิติทางจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสายมูเตลู รวมถึงเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนา คู่มือ และแผนที่การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ อันจะช่วยยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองรองในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยมีที่มาจากปรากฏการณ์ความเชื่อและศรัทธาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประชาชนให้ความสำคัญกับการเดินทางไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจและขอพรในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้การท่องเที่ยวสายมูเตลูได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีเผชิญแรงกดดันทางสังคมและเศรษฐกิจ การศึกษานี้มุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับโบราณสถาน ศิลปะวัฒนธรรม และพิธีกรรมทางความเชื่อ เพื่อสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กับการตอบสนองความต้องการด้านจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณในอำเภอเมือง จังหวัด

การประชุมวิชาการระดับชาตินานาชาติ ครั้งที่ 21

“นวัตกรรมและการบูรณาการองค์ความรู้ของสหสาขาเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน”

วันที่ 2 มีนาคม 2569

พิษณุโลก มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ยังขาดข้อมูลเชิงโครงสร้าง เช่น คู่มือและแผนที่การเดินทางที่ชัดเจน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ไม่สะดวก การจัดทำคู่มือและแผนที่การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณจึงมีความสำคัญในการอำนวยความสะดวก เพิ่มคุณค่าประสบการณ์การท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น สร้างรายได้แก่ชุมชน และยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาในฐานะเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองของประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเชื่อใกล้เคียงกับสังคมไทย อันจะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่การท่องเที่ยวไทยในอนาคต

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ , สายมู , การท่องเที่ยวเมืองรอง

Abstract

This research, entitled “Guidelines for the Development of Spiritual Tourism (Sai Mu) to Enhance Secondary City Tourism in Mueang District, Phitsanulok Province,” aims to study beliefs, faith, and spiritual dimensions related to Muatelu (Sai Mu) tourism, as well as to develop guidelines, a guidebook, and a tourism map to enhance the potential of secondary city tourism in Mueang District, Phitsanulok Province. The study is grounded in the long-standing presence of beliefs and faith in Thai society, where people place importance on visiting sacred sites as a source of spiritual support and for making wishes in various aspects of life. As a result, Muatelu tourism has continuously gained popularity, particularly among younger generations facing social and economic pressures. This research focuses on tourism connected with historical sites, arts, culture, and belief-based rituals in order to reflect cultural values alongside the spiritual needs of tourists. The findings indicate that spiritual tourism sites in Mueang District, Phitsanulok Province, possess strong potential for systematic tourism route development. However, the lack of structured information—such as clear travel routes, guidebooks, and maps—limits tourists’ accessibility to these destinations. Therefore, the development of a spiritual tourism guidebook and map plays a crucial role in facilitating travel convenience, enhancing meaningful tourism experiences, stimulating the local economy, generating community income, and strengthening the capacity of faith-based tourism as a mechanism for promoting secondary city tourism in Thailand. Moreover, such development has the potential to attract international tourists, particularly those from countries with belief systems similar to Thailand’s, thereby contributing to economic growth and enhancing the positive image of Thai tourism in the future.

Keywords: Spiritual Tourism, Sai Mu (Muatelu), Secondary City Tourism

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญความไม่แน่นอนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่งผลให้รายได้และการจ้างงานลดลง ประชาชนจึงหันไปพึ่งพาความเชื่อทางจิตวิญญาณหรือ “สายมู” เพื่อสร้างความสบายใจ ลดความเครียด และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจในหลายด้าน เช่น โชคลาภ สุขภาพ ครอบครัวยุ และการเงิน

ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแสดงให้เห็นว่าธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์และไสยศาสตร์มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562–2568 ทำให้ธุรกิจสายมู เช่น หมอดูและฮวงจุ้ย กลายเป็นธุรกิจดาวเด่นที่เติบโตตามกระแสความเชื่อของสังคมไทย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ และนำมาใช้เป็นเครื่องมือด้าน Soft Power ภายใต้แนวคิด “Connecting to Spiritual Thailand” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม ประเทศไทยจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจำนวนมาก แต่บางแห่งเริ่มเสื่อมโทรมตามกาลเวลา ขณะเดียวกันรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงความเชื่อและศรัทธากลับได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น และสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลกในระยะ 10 ปี มุ่งส่งเสริม อัตลักษณ์ท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเมืองรองผ่าน Soft Power แต่ยังคงขาดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อีกมาก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเส้นทางและคู่มือการท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มโอกาสให้พื้นที่ที่ไม่เป็นที่รู้จักได้รับความสนใจ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณได้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ความเชื่อ ความศรัทธา จิตวิญญาณ และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) ภายในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อจัดทำคู่มือและเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา วิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวสายมูเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ความเชื่อ ความศรัทธา จิตวิญญาณ และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวสายมูเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก และจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชื่อรวมถึงผู้มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงนักท่องเที่ยวผู้มีประสบการณ์ในการอธิษฐาน จำนวนทั้งหมด 70 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา การดำเนินงานวิจัยเริ่มตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. 2568 – ตุลาคม พ.ศ. 2568

ขอบเขตด้านสถานที่ ตำบลในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ข้อมูลส่วนบุคคล อาชีพ และสถานภาพ ระดับการศึกษา และส่วนที่ 2 การอธิษฐาน ได้แก่ ความสำเร็จในชีวิต สุขภาพ การเงิน พ้นจากความทุกข์ โศก ลาก ครองครวญ ซื่อเสียด การเรียน ค่าขาย ความรัก และการมีบุตรและส่วนที่ 3 แนวคิดทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรม แนวคิดเกี่ยวกับศรัทธา แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิญญาณ แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับสายบุญ และส่วนที่ 4 องค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และความเสี่ยงในปัจจุบัน

ตัวแปรตาม ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายบุญ) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. เกณฑ์การคัดเลือก

กลุ่มที่ 1 ผู้ดูแลสถานที่ภายใน 20 ตำบลของอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 35 คน

กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มากราบไหว้สักการะบูชาและให้ความสนใจ จำนวน 35 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มวิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อขอความร่วมมือในการศึกษาแนวทางการดำเนินงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้และมีความเชื่อรวมถึงผู้มีประสบการณ์ในการมูเตลู

2. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ผู้ดูแลสถานที่

ผู้ดูแลสถานที่ผู้ดูแลสถานที่ในตำบลภายในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 35 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างนี้คือกลุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจพฤติกรรมและความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาของกลุ่มสายมูซึ่ง หมายถึง บุคคลทั่วไปที่มีความเชื่อและบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์การบูชาเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้แก่ผู้ที่ศรัทธาไม่ว่าจะเป็นการเงิน การงาน ความรัก สุขภาพ แคล้วคลาดปลอดภัย (อธิป จันท์สุริย์, 2564) จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบด้วยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานที่และคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ของกลุ่มนักท่องเที่ยว

2. กล้องถ่ายภาพ เพื่อใช้ในการบันทึกขณะทำการสัมภาษณ์

3. เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของการมูเตลู
- 1.2 แนวคิดความเชื่อและความศรัทธา
- 1.3 แนวคิดการทำคู่มือเส้นทางการท่องเที่ยว
2. การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามได้แก่
  - 2.1 การคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้และผู้มีความเชื่อรวมถึงผู้มีประสบการณ์ในการมูเตลู
  - 2.2 วิธีการสร้างการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดให้กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็นบุคลิกภาพและประสบการณ์อย่างเป็นธรรมชาติผ่านคำถามปลายเปิดเพื่อศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ(สายมู) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรองอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก

การตรวจสอบข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้ศึกษาได้มาถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบคือ การตรวจสอบแหล่งข้อมูล ได้แก่ เวลา สถานที่ บุคคล หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าผู้ศึกษาใช้วิธีตรวจสอบคือ เปลี่ยนตัวผู้สัมภาษณ์ และสังเกตแทนที่จะเป็นผู้วิจัยคนเดียว ในกรณีที่ไม่น่าเชื่อถือในคุณภาพของข้อมูล
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี คือการตรวจสอบว่าถ้าผู้ศึกษาใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิม จะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจจะทำให้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว และแนวคิดขณะที่ยังมือตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกติผู้ศึกษาจะตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี ได้ยากกว่าตรวจสอบด้านอื่น
3. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บข้อมูลต่าง ๆ รวมกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน เช่น จัดการสนทนากลุ่มโดยใช้คำถาม เดียวกันได้หลายคน ในการแสดงความคิดเห็น เป็นการตรวจสอบข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาเดียวกัน การสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะจง ผู้ศึกษาได้จัดสนทนากลุ่มโดยใช้คำถามเดียวกัน และในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลจาก ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด หมายถึง ขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไปแบบใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกชนิดในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ โดยยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบ ในการจำแนก ซึ่งแยกเป็น การกระทำกิจกรรมความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมเป็นแนวทางในการจำแนกเช่นเดียวกันกับการสังเกต ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลตามแบบใช้ทฤษฎี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจำแนกข้อมูลที่ได้รับ และยังทำต่อไปหลังการเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลต้องอาศัยสมมติฐานชั่วคราว จำนวนมากที่ผู้ศึกษาต้องคิดเองตลอดเวลา
3. ผู้ศึกษาต้องเป็นผู้วิเคราะห์ด้วยตนเอง
4. ผู้ศึกษาทำการเปรียบเทียบ และสรุปผลการสัมภาษณ์ในแต่ละหัวข้อที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูลต้องมีมุมมองของแต่ละบุคคลในที่นี้คือ การมีส่วนร่วมในคำถามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์

6. การตีความข้อมูล คือ การพยายามจะตีความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่เป็นการทำความเข้าใจว่าข้อมูลบอกระยะไรแก่เราบ้าง โดย ผู้ศึกษาหาความหมายที่แท้จริงในคำตอบของผู้ที่ถูสัมภาษณ์ เพื่อตีความหมายในข้อมูลที่ได้รับ จากแนวทางดังกล่าว ผู้ศึกษาเริ่มวิเคราะห์ตั้งแต่เริ่มทำการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้รับได้ถูกวิเคราะห์ โดยการสมมติฐานชั่วคราว มีการจำแนกข้อมูลที่ได้รับ การมีส่วนร่วมในข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ตลอดเวลา และในการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูล และสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ ก่อนที่จะตีความ หรือตัดสินใจข้อสรุปในประเด็นนั้น

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ต่าง ๆ ภายในอำเภอเมืองพิษณุโลก เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ที่สัมภาษณ์ ครอบคลุมเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ และระดับการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มผู้ศรัทธาและผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณในพื้นที่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการอธิษฐานและการขอพร พบว่าวัตถุประสงค์หลักของการขอพร ได้แก่ ความสำเร็จในชีวิต สุขภาพ การเงิน โชคลาภ การงาน การศึกษา ครอบครัว ความรัก และการพ้นจากความทุกข์ ซึ่งสะท้อนบทบาทของแหล่งท่องเที่ยวสายมูในฐานะที่พึ่งทางใจและกลไกในการสร้างความหวังและกำลังใจให้กับผู้คน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยนำมิติของความเชื่อ พิธีกรรม ความศรัทธา จิตวิญญาณ และประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณในแต่ละตำบลมีลักษณะร่วมกันคือ เป็นศูนย์รวมศรัทธา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน และมีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์หรือความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน พิธีกรรมและการขนานกันมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ความสามัคคีของชุมชน และความต่อเนื่องของความเชื่อ

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีคุณค่าทั้งด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม มีความสะดวกในการเข้าถึง มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ และอุปกรณ์สักการะ สภาพแวดล้อมโดยรวมมีความสงบ ร่มรื่น เหมาะแก่การประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตาม บางแห่งยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ และการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่ยังจำกัดอยู่ในระดับชุมชน

โดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง เนื่องจากมีฐานความเชื่อ ความศรัทธา และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เข้มแข็ง หากได้รับการจัดการและพัฒนาอย่างเหมาะสม จะสามารถยกระดับการท่องเที่ยว ควบคู่กับการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจและความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (สายมู) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ความเชื่อ จิตวิญญาณ และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า การอธิษฐานเป็นพฤติกรรมสำคัญที่สะท้อนบทบาทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณในฐานะที่พึ่งทางจิตใจของผู้คน โดยผู้ศรัทธาขอพรในหลายมิติ เช่น ชีวิต ครอบครัว การงาน การเงิน สุขภาพ และการศึกษา ซึ่งช่วยสร้างความสงบ ความหวัง และกำลังใจในการดำเนินชีวิต ในด้านแนวคิด ความเชื่อ และมิติทางจิตวิญญาณ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ แต่มีบทบาทร่วมกันในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความเชื่อและศรัทธาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวสายมูมีคุณค่าทั้งทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการรองรับนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ จึงควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบข้อมูล เช่น ป้ายแนะนำสถานที่และแนวทางการกราบไหว้ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568). รายงานสถานการณ์ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์และไสยศาสตร์ในประเทศไทย พ.ศ. 2562–2568. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ “Connecting to Spiritual Thailand”. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ระยะ 10 ปี. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อธิป จันท์สุริย์. (2564). การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาและพฤติกรรมกรรมมูลุของนักท่องเที่ยวไทย.